

**CIGÁNYCSECSEMŐK
HALÁLOZÁSA BARANYA MEGYÉBEN 1973—1977 KÖZÖTT,
VÁROSOK ÉS JÁRÁSOK S T E R I N T**

DR. HORVÁTH MIHÁLY*

A rossz szociális és gazdasági viszonyok kedvezőtlen hatása a csecsemő-halálózásra jól ismert. Nálunk e vonatkozásban cigánycsecsemők halálózása képezi a legkirívóbb példát (*Fülöp, Pázmányi, Horváth, Kóbor*). (1, 2, 3, 4, 5.)

A kérdés jelentősége miatt fontosnak tartjuk annak vizsgálatát, hogy cigánycsecsemők halálózási adatai az elmúlt évek során hogyan változtak, párhuzamosan e népcsoport helyzetében is bekövetkezett lényeges javulással, s ennek érdekében melyek további tennivalóink. Elemzésünkben a Baranya megyei élveszületési és csecsemőhalálózási adatokat használtuk fel, 1973. I. 1. és 1977. XII. 31. között. Ezen időszakban a megyében 22 977 csecsemő született. Közülük 2 695 (11,7%) volt cigány származású.

A származást a védőnők közlése alapján tüntettük fel, akik az egy faluban való élés, a családok és életkörülményeik ismeretében leginkább alkalmasak ilyen kategorizálás elvégzésére.

Az anyagban Pécs városi csecsemők nem szerepelnek, mert a korábbi években pécsi halálózási adatokat a megyei statisztikák nem tartalmaztak, illetve elkülönítve kezeltek; s e kategorizálást a pécsi védőnők nem végezték.

Cigánycsecsemők halálózásával kapcsolatos megállapításainkat a közölt táblázatok alapján levont következtetések alapján tettük meg. A könnyebb áttekinthetőség érdekében az 1. táblán külön közöljük cigány és nemcigány csecsemők számát, a 2. táblán pedig a csecsemőhalottakét az egyes években.

A 2. tábla szerint a cigány csecsemők halálózása minden évben jelentősen nagyobb, mint a nemcigány csecsemők halálózása. Ez az elmúlt 5 év átlagban 80%-kal nagyobb érték, 54,2%-os cigánycsecsemő halálózást jelent. A halálózás nagysága évről évre változhat; viszonylag kedvező mutatókat (például: 1974) visszaesést követhet, amit feltehetőleg e népcsoport demográfiai és szociális viszonyai magyaráznak.

A cigánycsecsemők csaknem kétszer nagyobb halálózása és viszonylag nagy részaránya (11,7%) a megyei csecsemőhalálózás szintjét évről évre 2—3; 5 év átlagában 2,9%-el növelte.

A cigánycsecsemők halálózásának csökkenése az elmúlt 15—20 év során

A KSH Baranya megyei Igazgatóságának 1966-os közlése szerint (6) a cigánycsecsemők halandósága az 1960-as évek elején a megyében a 110—120%-ot is elérte, és ez a magas arányszám a megye csecsemőhalálózását 1962-be

* Baranyai megyei Tanács Gyermekkórháza.

mintegy 10⁰/₀₀-kel növelte (51,6⁰/₀₀ helyett 61,1⁰/₀₀-re). Ha ezt az adatot összevetjük a 2. táblán szereplő adatokkal nyilvánvaló, hogy mind a nemcigány, mind pedig a cigánycsecsemő halálozás 15 év alatt mintegy a felére csökken.

Részletes adatokkal rendelkezünk a siklói járás cigány és nemcigány halálozási adataira 1959—1965, és 1973—1977 között.

1. Cigány és nem cigány csecsemők száma
Baranya megyében 1973—1977-ben

Численность цыганских и нецыганских младенцев
в комитате Бараня в 1973—1977 гг.

Number of Gipsy and non-Gipsy infants in Baranya county
in 1973—1977

Megnevezés (1)	1973	1974	1975	1976	1977	1973—1977 között összesen (2)
1. Cigány csecsemők száma	535	579	547	510	524	2 695
2. Nem cigány csecsemők száma	3 661	4 330	4 326	4 070	3 895	20 282
3. Összes csecsemő	4 196	4 909	4 873	4 580	4 419	22 977

Горизонтальная графа: (1) Наименование; (2) Всего в период 1973—1977 гг.

Вертикальная графа: 1. Численность цыганских младенцев; 2. Численность нецыганских младенцев; 3. Всего младенцев.

Heading: (1) Number of infants; (2) Total number between 1973 and 1977.

Lateral text: 1. Number of Gipsy infants; 2. Number of non-Gipsy infants; 3. Total number of infants.

2. Cigány és nem cigány csecsemők 0—365 napos halálozása 1973—1977-ben

Смертность в возрасте 0—365 дней цыганских и нецыганских младенцев
в 1973—1977 гг.

Deaths at the age of 0—365 days of Gipsy and non-Gipsy infants
in 1973—1977

Évek (1)	m e g h a l t (2)					
	cigány csecsemők (3)		nem cigány csecsemők (4)		összes csecsemők (6)	
	száma (5)	% ₀₀ -e	száma (5)	% ₀₀ -e	száma (5)	% ₀₀ -e
1973	40	74,8	110	30,0	150	32,9
1974	23	39,7	140	32,3	163	33,2
1975	29	53,0	126	29,1	155	31,8
1976	25	49,0	122	29,9	147	32,1
1977	29	55,3	111	28,5	140	31,7
1973—1977	146	54,2	609	30,0	755	32,9

Горизонтальная графа: (1) Годы; (2) Умершие; (3) Цыганские младенцы; (4) Нецыганские младенцы; (5) Число; (6) Всего младенцев.

Heading: (1) Year; (2) Deceased; (3) Gipsy infants; (4) Non-Gipsy infants; (5) Number; (6) Total infants.

3. *Cigány és nem cigány csecsemők halálózása a siklósi járásban, 1959—1965 és 1973—1977 között (‰)*

Смертность цыганских и нецыганских младенцев в районе Шиклош в 1959—1965 гг. и 1973—1977 гг. (‰)

Deaths of Gipsy and non-Gipsy infants in Siklós district in 1959—1965 and 1973—1977 (‰)

Evek (1)	Cigány (2) csecsemők halálózása	Nem cigány (3)	Járási összes csecsemő- halálózás (4)
1959	90	33	42
1960	75	31	39
1961	125	42	51
1962	177	33	57
1963	95	25	35
1964	62	26	32
1965	113	42	56
1959—1965	102	34	44
1973	35,9	29,2	30,2
1974	25,1	33,9	32,5
1975	52,2	34,9	38,3
1976	65,6	31,7	36,8
1977	36,4	32,1	32,6
1973—1977	42,6	32,7	34,2

Горизонтальная графа: (1) Годы; (2) Смертность цыганских младенцев; (3) Смертность нецыганских младенцев; (4) Общая детская смертность района.

Heading: (1) Year; (2) Deaths of Gipsy infants; (3) Deaths of non-Gipsy infants; (4) Total infant mortality of the district.

A két időszak mutatóinak összehasonlítása arra utal, hogy az 1960-as évek elején a cigánycsecsemők halálózása 100‰ körül mozgott, és háromszor volt nagyobb, mint a nemcigány csecsemők halálózása. A cigánycsecsemők halálózása az utóbbi öt évben nagy mértékben csökkent, és megközelítette a nemcigány csecsemők halálózását.

A nagy mértékű csökkenést jelzi a 31—365 napos (ún. késői) halálózás is, ami a siklósi járás területén 1959—1965 között 57‰, — 1973—1977 között pedig már csak 13,2‰ volt.

Cigánycsecsemők halálózása közigazgatási egységek szerint

E táblán is feltűnik az előző táblákon már észlelt varibilitás: egyes években alacsony (vagy éppen hiányzó), más években magas cigánycsecsemő halálózás egy-egy közigazgatási egység területén.

Emellett azonban jellemző egyes területek tartósan alacsony, más területek tartósan magas halálózása. Az előzőre Mohács város és járás, az utóbbira a sásdi járás szolgált példát.

Ez kapcsolatba hozható az egyes területek gazdasági helyzetével, egészségügyi ellátottságával, s a két területen a telepek felszámolásának folyamata közötti különbséggel.

Mindez megengedi azt a feltevést, hogy a gazdasági és szociális, valamint kulturális viszonyok további javulása, az egészségügyi ellátás hatékonyságának növekedése a következő években a cigánycsecsemők halálózásának további csökkenését fogja eredményezni.

4. Cigány csecsemők halálózása közigazgatási egységek szerint,
1973—1977-ben (‰₀₀)

Смертность цыганских младенцев по административным единицам
в 1973—1977 гг. (‰₀₀)

Deaths of Gipsy infants by administrative units in 1973—1977 (‰₀₀)

Terület (1)	É v e k					1973—1977 átlaga (3)
	1973	1974	(2) 1975	1976	1977	
1. Mohács város és járás	26,7	25,3	50,0	74,6	0,0	35,1
2. Siklós város és járás	35,9	25,1	52,2	65,6	36,4	42,6
3. Szigetvár város és járás	58,8	14,0	84,3	23,2	46,7	45,8
4. Pécsi járás	67,4	49,5	26,3	20,8	100,0	49,8
5. Sásdi járás	103,8	56,0	75,0	75,9	72,9	76,8
6. Komló város	256,4	97,5	0,0	22,7	58,8	87,2

Горизонтальная графа: (1) Территория; (2) Годы; (3) В среднем за 1973—1977 гг.

Вертикальная графа: 1. Город и район Могач; 2. Город и район Шиклош; 3. Город и район Сигетвар; 4. Район Печ; 5. Район Шанд; 6. Город Комло.

Heading: (1) Area; (2) Years; (3) Average of 1973—1977.

Lateral text: 1. Mohács town and district; 2. Siklós town and district; 3. Szigetvár town and district; 4. Pécs district; 5. Sásd district; 6. Komló town.

Összefoglalás

1973—1977 között Baranya megyében 2 695 cigánycsecsemő közül 146 halt meg 0—365 napos korban (54,2‰₀₀). — 20 282 nemcigány csecsemő halálózása ezen időszakban 30,0‰₀₀ volt. A cigánycsecsemők magasabb halálózása a megye halálózását 2,9‰₀₀-el növelte.

A cigánycsecsemők halálózása az 1960-as évek kb. 110‰₀₀-es értékéről 15 év alatt mintegy a felére csökkent; egyes években és egyes területeken eléri vagy megközelíti a nemcigány csecsemők alacsonyabb halálózási értékeit. Különösen sokat javult, mintegy negyedére csökkent a 31 napon túli (késői) halálozás.

Mindezek alapján feltételezhető, hogy a szociális és gazdasági viszonyok javulásával a cigánycsecsemők halálózása továbbra is kedvező irányban fejlődik.

I R O D A L O M

1. Dr. Fülöp Tamás: A csecsemőhalandóság Szabolcs-Szatmár megyében (1954—1955). Kandidátusi értekezés. Budapest, 1958.
2. Dr. Horváth Mihály: Telepi viszonyok hatása a csecsemőhalálózásra. Népegészségügy, 1967. 48. 111.
3. Dr. Horváth Mihály: A kedvezőtlen szocio-ökonómikus helyzet szociálpédiatriai következményei. A cigánykérdés gyermekegészségügyi vonatkozása. Kandidátusi értekezés, Pécs, 1976.
4. Dr. Kóbor József: A terhesség lefolyását befolyásoló komplex tényezők vizsgálata Baranyában, társadalomegészségügyi aspektusból. Kandidátusi értekezés, Pécs, 1975.
5. Dr. Pázmányi János: Szociál-pathológiai ártalmak a szülészetben. Magyar Nőorvosok Lapja. 1969. 32. 243.
6. Központi Statisztikai Hivatal Baranya megyei Igazgatóságának közlése: A csecsemőhalálozás alakulása Baranya megyében. Kiadványszám: 26/1966.

СМЕРТНОСТЬ ЦЫГАНСКИХ МЛАДЕНЦЕВ В КОМИТАТЕ БАРАНЯ В 1937—1977 ГГ. ПО ГОРОДАМ И РАЙОНАМ

Резюме

В период 1973—1977 гг. из 2695 цыганских младенцев умерли 146 лиц в возрасте 0—365 дней (54,2 ‰). За этот период смертность 20 282 нецыганских младенцев составила 30,0 ‰. Более высокая смертность цыганских младенцев увеличила смертность комитата на 2,9 ‰.

В середине 1960-х годов смертность цыганских младенцев равнялась приблизительно 110 ‰. За 15 лет она снизилась примерно до половины; в отдельные годы и на отдельных территориях она достигает более низких значений или близка к более низким значениям смертности нецыганских младенцев. Особенно смертность в возрасте свыше 31 дня (поздняя) улучшилась в большой мере и снизилась приблизительно до одной четверти.

На основе вышеуказанного можно предположить, что с улучшением социально-экономических условий смертность цыганских младенцев развивается и в дальнейшем в благоприятном направлении.

MORTALITY OF GIPSY INFANTS IN BARANYA COUNTY IN 1973—1977 BY TOWNS AND DISTRICTS

Summary

Between 1973 and 1977 in Baranya county out of 2 695 Gipsy infants 146 deceased at the age of 0—365 days (54.2‰). During this period the mortality of 20 282 non-Gipsy infants amounted to 30.0‰. The higher mortality of Gipsy infants increased the mortality of the county by 2.9‰.

In the 1960s mortality of Gipsy infants was equal to about 110‰. During 15 years this value fell approximately to the half; in certain years and on certain areas it reaches or is near the lower mortality figures of non-Gipsy infants. Especially the mortality at the age over 31 days (late) improved much. It decreased approximately to one quarter.

On the basis of all this it may be supposed that with the improvement of the socio-economic conditions mortality of Gipsy infants will develop favourable also in the future.